

Het vergeten evangelie

Reinier Sonneveld

Hoofdstuk 1: Op zoek naar bloei

Cassandracomplex

- Bij de verovering van Troje werden de waarschuwingen van Cassandra genegeerd en het paard van Troje, vol met vijanden, werd de stad in gehaald.
- Cassandracomplex: niet open staan voor slecht nieuws, onheilsprofeten belachelijk maken en stug doorgaan met je gewone leventje.
- Jeremia waarschuwde voor het komende juk van Babel, maar werd ook niet geloofd.

Omgekeerd Cassandracomplex

- Wat veel vaker voorkomt is een soort van omgekeerd Cassandracomplex: een skeptische houding t.o.v. goed nieuws en vooral beducht zijn voor gevaren en risico's.
- Verklaring: biologisch gezien is het van levensbelang om slecht nieuws (gevaar) serieus te nemen. *Better safe than sorry.*
- Terwijl er (gelukkig) ook veel goed nieuws is.
- Zijn er ook omgekeerde Cassandra's? Mensen die goed nieuws brengen dat niet wordt geloofd?
- Het duidelijkste voorbeeld, volgens Sonneveld, is Jezus.

- Jezus brengt het evangelie (eu-aggèlion = goede boodschap) van Gods koninkrijk en wordt uiteindelijk gekruisigd.
- *Ons probleem is niet dat we de waarschuwingen in de wind slaan. Ons probleem is dat we de bringers van goed nieuws kruisigen.*
- Wij zijn veel te sceptisch tegenover goed nieuws. Dat is onze natuurlijke neiging. In het verhaal van Jezus wordt dat heel duidelijk zichtbaar.
- Maar stel dat er echt goed nieuws is, zoals de bijbel zegt. Dat er een prachtig paard van Troje voor de poort staat, waar geen vijanden in verstopt zitten, maar prachtige geschenken. Dan staan we mooi te kijk met onze scepsis.

Het koninkrijk komt

- De bijbel nodigt ons uit om kritisch te kijken naar onze eigen scepsis, omdat onze blik te veel verduisterd is. Misschien is de werkelijkheid wel mooier dan we van tevoren denken. Als je doorzoekt en doorgraaft, vind je uiteindelijk schoonheid, liefde en hoop.
- Jezus kondigt goed nieuws aan: *De tijd is aangebroken, het koninkrijk van God is nabij: kom tot inkeer en hecht geloof aan dit goede nieuws* (Marcus 1 : 15).
- Het gaat om een wijziging in de machtsverhoudingen; een troonswisseling. Het koninkrijk van God nadert. Dat betekent nog niet dat alle ellende voorgoed voorbij is, maar wel dat het vanaf nu de goede kant op gaat. De krachtenstromen keren ten goede; er wordt een goede koning gekroond.

Kosmische troonswisseling

- Gods kroning is nabij, hij zet zich spoedig op de troon; er nadert een kosmische troonswisseling.
- De Joden in de eerste eeuw dachten bij het 'koninkrijk van God' aan een aards koninkrijk waar duurzame vrede heerst en waar de machthebbers nauwgezet God volgen. Dus in feite is het God die dan regeert.
- Dat koninkrijk zou gevestigd worden door een 'Messias' (= gezalfde), die gekroond zou worden op de berg Sion. Het Aramese 'Messias' is in het Grieks 'Christus'. Niet Jezus achternaam, maar zijn titel: Hij is de gezalfde die het koninkrijk tot stand brengt.

- Maar zijn koninkrijk is heel anders dan verwacht. Hij moet het niet hebben van soldatenmacht. Jezus wordt een vriend van hoeren en afpersers, hij stelt kinderen centraal en geneest een knecht van de bezetter: een Romein. De vijand hoort er gewoon bij.
- Het koninkrijk verspreidt zich 'als een mosterdzaadje', sluipenderwijs en mysterieus.
- De titel 'Messias' is zo politiek beladen en de situatie in Israël is zo explosief dat Jezus zich in het begin van zijn bediening bescheiden opstelt: hij dringt erop aan dat men zijn genezingen en onthullingen niet doorvertelt (Messiasgeheimnis).

- Pas na een jaar of twee begint Jezus openlijk te beweren dat hij zelf voor de grote doorbraak gaat zorgen. Hij is de langverwachte gezalfde, de Messias en de 'zoon van God'.
- In de laatste paar weken maakt Jezus duidelijk dat zijn eigen marteldood het nieuwe rijk op aarde zal stichten.
- *Die extreme tegenstelling is de centrale ontdekking van het christendom geworden: De kruisiging van Jezus is de kroning van God.*
- Hoe dat kan is waar dit boek over gaat.

Waarom dit boek?

- In een apart kader legt Sonneveld uit waarom hij dit boek geschreven heeft. Hij beschrijft een versleten bijbel: het begin (toen alles goed was) is er vanaf gesleten en het eind (de nieuwe hemel en aarde) zit er ook niet meer bij.... En dat goede begin en schitterende einde worden maar al te vaak vergeten. Dat wil Sonneveld opnieuw voor het voetlicht brengen.
- Sonneveld ontdekte na een periode van geloofstwijfel dat het erg moeilijk is om te begrijpen en uit te leggen hoe de kruisdood en de opstanding van Jezus ons kan redden. Terwijl dat toch het centrale thema van ons geloof is.

- Dat dit zo moeilijk te doorgronden is betekende voor hem: werk aan de winkel. Studeren en uitzoeken wat er in de bijbel en de kerkgeschiedenis over geschreven is. Dit boek is het resultaat.
- Twee toonsoorten in het boek: rauwe werkelijkheid en zoet verlangen. Belangrijke vraag daarbij (die veel te weinig gesteld wordt): wat is de grondtoon? Sonneveld noemt dan de metafoor van D-day en V-day. Wij leven in de tussentijd.
- De beslissing is gevallen en de geschiedenis heeft een onvermijdelijke wending genomen. Maar niet alles wat toen in gang is gezet is al ten volle gerealiseerd. Dat is de spanning tussen het *reeds* en het *nog niet*. Tussen Jezus eerste komst en zijn terugkeer.

Goed nieuws?

- Het evangelie is goed nieuws. Maar wat is goed? Vaak wordt dan gedacht aan geluk en plezierige gevoelens, maar dat is te beperkt. Wij zijn veel meer dan gelukszoekers.
- John Steward Mill zag 'het grootste geluk voor de meeste mensen als hoogste doel. Maar hij zegt ook: *Het is beter een onvoldaan mens te zijn dan een tevreden varken; beter een onvoldane Socrates dan een tevreden dwaas.*
- Wie weinig wenst is eerder tevreden, maar kijkt ook door een koker. Wie veel verlangens kent is vaker onvoldaan, maar herkent ook meer soorten goed. Je hebt dan minder vaak fijne gevoelens, maar je ervaart het volle leven meer.

Brave New World

- Als voorbeeld noemt Sonneveld *Brave New World* van Aldous Huxley. Het boek speelt zich af in een toekomstig maatschappij waarin het gewone volk tevreden wordt gehouden met 'soma', een soort van drug. Ben je gelukkig als je voortdurend in een comfortabele roes gehouden wordt, maar waardoor je ook geen enkele kritische vraag meer stelt?
- Aan het eind van het boek is er een Wilde die geen 'soma' neemt en het recht opeist om ongelukkig te zijn: *'Ik wil geen comfort. Ik wil God, ik wil poëzie, ik wil echt gevaar, ik wil vrijheid, ik wil goedheid, ik wil zonde'*.

- God, poëzie, vrijheid, goedheid, dat kan alleen bestaan met alle narigheid. Een voortdurende staat van geluk door verdoving is uiteindelijk geen optie. Dat is geen leven.
- Wij willen gelukkig zijn, maar ook vrij, eerlijk, trouw, creatief, etc. Wij willen groeien, bloeien en ons ontplooien, desnoods ten koste van dat geluksgevoel.
- Dat is het volle leven dat Jezus aankondigt: *ik ben gekomen om (de mensen) het leven te geven in al zijn volheid* (Johannes 15 : 4).
- Sonneveld lijkt te willen zeggen dat het volle leven alleen in al zijn diepte kan worden ervaren als je ook weet hebt van de schaduwkanten en de pijn.

Waar God koning is bloeien mensen op

- Jezus is de Messias die ervoor zorgt dat God wordt gekroond. En waar God koning is daar is het leven in al zijn volheid. Waar God koning is, waar zijn liefde en warmte en licht in ons bestaan doordringen, daar floreren mensen. Jezus is gekomen om die bloei op een nieuw en ongekend niveau mogelijk te maken.
- Maar hoe dan? – is de vraag van dit boek. En wat heeft de kruisdood en opstanding van Jezus daarmee te maken?
- Om daar een antwoord op te vinden gaat Sonneveld in zijn boek een aantal fundamentele theologische vragen bij langs.

De fundamentele vragen van dit boek

- Wat is het basisprobleem van de mensheid?
- Wat zijn de belangrijkste menselijke oplossingen? En werken ze?
- Wat is het evangelie volgens de bijbel?
- Hoe kan één individu de mensheid redden van het kwaad?
- Waarom zou dit waar zijn?
- Hoe is dit relevant voor ons?

Terug naar de oorsprong

- Om hier antwoorden op te vinden gaat Sonneveld vooral kijken bij de christenen van de 1e en 2e eeuw. Zij leefden het dichtst bij de oorspronkelijke gebeurtenissen van ons geloof: het leven, de dood en de opstanding van Jezus.

Hoe kan Jezus' kruisdood ons verlossen?

Leerhuis 2021-2022

Donderdag 10 februari 2022

Drie verschillende benaderingen

1. Christus Victor benadering

Focus op satan of het kwaad.

2. Objectieve benadering

Focus op God.

3. Subjectieve benadering

Focus op de mens: de mens moet veranderen.

1. Christus victor (focus op het kwaad)

Christus heeft de satan en zijn demonen (het kwaad), de macht van de zonde, en de dood overwonnen.

(Soms gaat deze benadering ook uit van de losgeldtheorie: met zijn dood heeft Christus losgeld betaald aan satan om ons te bevrijden uit onze gevangenschap. Bijvoorbeeld: Origenes, 2^e / 3^e eeuw.)

1 Johannes 3:8: 'De Zoon van God is dan ook verschenen om de daden van de duivel teniet te doen.'

Kolossenzen 2:15: 'Hij heeft zich ontdaan van de machten en krachten, hij heeft hen openlijk te schande gemaakt en in Christus over hen getriomfeerd.'

Hebreeën 2:14-15: 'Omdat die kinderen mensen zijn van vlees en bloed, is de Zoon een mens geworden als zij om door zijn dood definitief af te rekenen met de heerser over de dood, de duivel, en zo allen te bevrijden die slaaf waren van hun levenslange angst voor de dood.'

Gregory Boyd:

- Christus Victor laat het verband zien tussen Christus' leven, sterven en opstanding aan de ene kant en het strijdmotief dat in de hele bijbel voorkomt aan de andere kant.
- Heel Christus' leven en sterven gaat uiteindelijk over één ding: het vestigen van Gods rijk door de heerschappij van Satan te overwinnen door de kracht van zelfopofferende liefde.
- Alleen het Christus Victor model doet recht aan de apocalyptische context van Jezus' leven en de koninkrijksrevolutie die hij begon.
- Andere modellen zeggen weinig tot niets over de kosmische betekenis van Christus' werk, alsof het enige probleem de menselijke zonde is.

Reinier Sonneveld kiest voor de Christus victor- benadering. In zijn 'Het vergeten evangelie' schrijft hij over het kwaad (wat het ten diepste is, hoe het zich manifesteert in de staat, de religie en de techniek), en over de vraag hoe Jezus Christus dat kwaad overwint.

Hij heeft stevige kritiek op de benadering van 'verzoening door voldoening', o.a. omdat

- er in deze benadering eigenlijk geen sprake is van vergeving en verzoening, omdat het in feite om een transactie gaat (Jezus betaalt onze schuld)
- God door de hele bijbel heen zonder betaling vergeeft,
- deze benadering uitgaat van een soort scheiding in God zelf (enerzijds toornig, anderzijds remt hij die toorn af),
- de koninkrijksmetafoor ontbreekt.

2. Objectieve benadering (focus op God)

2.a. 'Verzoening door voldoening'

Nadruk op motieven als plaatsvervangend lijden, offer, rechtvaardiging en 'propitiation' (verzoening van God) / 'expiation' (verwijdering van de zonde).

Jesaja 53:5,10,11: 'Om onze zonden werd hij doorboord, om onze wandaden gebroken.' 'Hij offerde zijn leven voor hun schuld.' 'Mijn rechtvaardige dienaar verschaft velen recht, hij neemt hun wandaden op zich.'

2 Korintiërs 5:19,21: 'Het is God die door Christus de wereld met zich heeft verzoend: hij heeft de wereld haar overtredingen niet aangerekend.' 'God heeft hem die de zonde niet kende voor ons één gemaakt met de zonde, zodat wij door hem rechtvaardig voor God konden worden.'

Romeinen 3:25: 'Hij is door God aangewezen om door zijn dood het middel tot verzoening te zijn voor wie gelooft.'

Anselmus (1033-1109): Door de zonde krijgt God niet waar hij recht op heeft. God moet de mens straffen. Jezus Christus neemt als mens die straf op zich.

Later kwam het idee van de 'penal substitution': Christus' voldoening komt tegemoet aan Gods eisen van gerechtigheid. Het verzoent Gods toorn ten opzichte van zondaars en het is de basis waarop goddelijke vergeving op een rechtvaardige manier verleend kan worden.

Heidelbergse Catechismus zondag 5-6:

- Gods gerechtigheid eist dat onze schuld volledig wordt betaald.
- Wij maken onze schuld elke dag groter
- Een ander schepsel kan het niet dragen
- Wij hebben een middelaar nodig, 100% mens en 100% God

Thomas Schreiner:

Centraal staan de zondigheid van de mens en de heiligheid van God. Gods oordeel over de zonde betekent dat mensen gestraft moeten worden. Oordeel is niet het automatische gevolg van de zonde, maar het persoonlijke antwoord van de heilige God op de zonde van de mens.

Dierenoffers stillen de toorn van God en zijn plaatsvervangend. Aan het kruis heeft Christus Gods toorn gestild en aan zijn gerechtigheid voldaan. Hij heeft ons bevrijd van de vloek door een vloek voor ons te worden (Galaten 3:1-14). Hij droeg onze straf.

Zo komen genade en gerechtigheid bij elkaar. God blijft rechtvaardig en is tegelijk genadig. Het benadrukt Gods objectieve werk vóór ons als de basis voor zijn subjectieve werk ín ons.

2.b. 'The moral government theory'

(Hugo de Groot, 1583-1645).

Deze theorie neemt Gods wet en gerechtigheid serieus (objectief), maar het benadrukt ook dat God vooral gezien moet worden als liefhebbende Schepper-Vader en niet als toornige rechter. Als liefhebbende Schepper heeft God het niet nodig ons te straffen voordat hij vergeeft. Maar als de morele heerser van het universum kan God niet zomaar over de zonde heenstappen. In Christus' dood laat God ons zien dat het overtreden van de wet een serieuze zaak is. Dat weerhoudt ons ervan om te blijven zondigen.

3. Subjectieve benadering (focus op mens)

Op de mens gericht: de mens moet veranderen.

Het gaat om thema's als verzoening, Jezus als openbaring van Gods liefde, en adoptie (God als liefhebbende Vader). Romeinen 5:8: 'Maar God bewees ons zijn liefde doordat Christus voor ons gestorven is toen wij nog zondaars waren.'

Genezing is een belangrijk begrip, Jesaja 53:5 (1 Petrus 2:24): 'Voor ons welzijn werd hij getuchtigd, zijn striemen brachten ons genezing.'

Abelardus (1079-1142): 'Moral influence theory'

Het werk van Christus bestaat hoofdzakelijk uit het tonen aan de wereld van de grote diepte van Gods liefde voor zondaars. Er hoeft niet eerst iets in God verzoend te worden (zoals Gods toorn). Het probleem ligt in het zondige, verharde hart van de mens.

Faustus Socinus (1539-1604): 'Moral example theory'

De echte waarde van Jezus' dood is dat het een volmaakt voorbeeld is van zelfopofferende toewijding aan God. Jezus heeft de weg naar eeuwige redding bekend gemaakt, bevestigd en getoond in zijn eigen leven.

H. Wiersinga (1927-2020)

Jezus' volgehouden liefde tot het einde kan een 'shokeffect' in ons teweegbrengen. De echte verzoening ligt niet in Jezus' daad, maar in onze bekering die daar het effect van is.

Bijbelteksten:

Lucas 7:47: 'Daarom zeg ik je: haar zonden zijn haar vergeven, al waren het er vele, want ze heeft veel liefde betoond; maar wie weinig wordt vergeven, betoont ook weinig liefde.'

Handelingen 2:37: 'Wat moeten we doen, broeders?'

2 Korintiërs 5:20: 'laat u met God verzoenen.'

Vragen

- Welke benadering spreekt je het meest aan op het eerste gehoor?
- Een veelgehoord bezwaar tegen 'verzoening door voldoening' is, dat het een negatief beeld geeft van God, die de dood van zijn Zoon nodig heeft om te kunnen vergeven. Herken je dit bezwaar?
- Heb je bepaalde vragen waar je een antwoord op zoekt als het gaat om de betekenis van Jezus' dood?